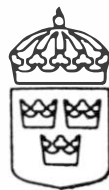

Motion till riksdagen

1987/88:Fö207

av Carl Bildt m. fl. (m)
om försvarspolitiken

Mot.
1987/88
Fö207

1 Sammanfattning

Den ambitionsnivå som kom till uttryck i 1987 års försvarsbeslut var otillräcklig. Utvecklingen efter försvarsbeslutet har visat att inte ens dessa för lågt ställda ambitioner kommer att kunna fullföljas. 1987 års försvarsbeslut har med andra ord redan passerats av verkligheten.

Regeringen föreslår att repetitionsövningarna skall reduceras ytterligare, vilket innebär ett ökat försvarspolitiskt risktagande. Detta kan moderata samlingspartiet inte acceptera.

I motionen föreslås för det kommande budgetåret förstärkningar till det militära försvaret på 600 milj. kr. Anslagen till repetitionsutbildningen av våra kvalificerade förband höjs. Medel anvisas för förstärkningar utöver försvarsbeslutets nivå.

Ubåtskränkningarna fortsätter i samma omfattning som tidigare. Ett skyndsamt upprättande av en andra ubåtsskyddsstyrka är en nödvändig förutsättning för att Sveriges säkerhetspolitiska trovärdighet skall kunna upprätthållas.

När de pågående utredningarna inom ramen för den s. k. försvarsmakten 1988 har slutförts måste riksdagen i ett extra försvarsbeslut ta ställning till vilka ytterligare resurstillskott som krävs för att bibehålla handlingsfriheten inför 1992 års försvarsbeslut, då avgörande beslut måste fattas om omställning av viktiga delar av vår krigsorganisation.

2 Försvar av frihet och oberoende

Basen för den svenska säkerhetspolitiken är att bevara vår frihet och vårt nationella oberoende. Denna målsättning har under lång tid slagits fast av riksdagen, senast av 1987 års riksmöte:

”Vårt säkerhetspolitiska mål bör därför vara att i alla lägen och i former som vi själva väljer trygga en nationell handlingsfrihet för att inom våra gränser bevara och utveckla vårt samhälle i politiskt, ekonomiskt, socialt, kulturellt och varje annat hänseende efter våra värderingar samt i samband därmed verka för internationell avspänning och en fredlig utveckling.”

Detta är en deklaration som till sitt innehåll har bekräftats av 1968, 1972, 1977 och 1982 års riksmöten.

Vi för en alliansfri politik syftande till neutralitet i krig.

Sverige är i så gott som varje hänseende utom de säkerhetspolitiska en del

av den västliga gemenskapen. Sverige hotar ingen. Båda parter i en eventuell konflikt måste vara förvisade om att Sverige har vilja och förmåga att skydda sig mot varje tänkbar angripare. Neutralitetspolitiken är en krävande linje, som ger oss själva ansvaret för att värna vårt territorium under fred, kris och krig.

Totalförsvaret skall genom sin styrka, sammansättning och beredskap tillförsäkra vårt land fred och frihet genom att en angripers förluster, och andra uppoffringar i samband med försök att utnyttja vårt land, inte ter sig rimliga i förhållande till fördelarna. Det följer av detta att det svenska försvaret måste anpassas efter de styrkor som kan förväntas avsättas mot Sverige.

Neutralitetspolitiken innebär att vi aldrig kan överlämna ansvaret för försvaret av vår fred och frihet till någon annan. Våra nationella intressen tillvaratas bäst av oss själva – så länge vi har viljan och förmågan att göra de uppoffringar som krävs.

Under 1950- och 1960-talen hade Sverige ett totalförsvär som utgjorde denna fasta komponent i säkerhetspolitiken. De konkreta förslag som i det följande presenteras, en förstärkning främst av det militära försvaret, syftar till att garantera att denna relativa styrka gentemot omvärlden även framgent föreligger.

”Med totalförsvaret avses alla de åtgärder som är nödvändiga för att förbereda landet inför yttre hot och för att ställa om samhället till krigsförhållanden. I krig omfattar totalförsvaret hela samhällets verksamhet.”

Den numerär ett mobiliserat värnpliktsförsvär ger är nödvändig för att kunna erbjuda försvar av hela vårt land. En i stor utsträckning egenutvecklad och inhemskt producerad krigsmateriel av hög klass garanterar kvalitet samtidigt som en så stor handelspolitisk självständighet som möjligt även vad gäller försörjning av försvarsmateriel uppnås.

3 Säkerhetspolitiska utgångspunkter

I den säkerhetspolitiska rapport som 1984 års försvarskommitté avlämnade 1985 analyserades utvecklingen i det nordeuropeiska och nordatlantiska området under kommande år. Kommittén var enig.

Den konstaterar därvid:

”Det nordeuropeiska och nordatlantiska området har till följd av utvecklingen under de senaste 15–20 åren fått ökad militärstrategisk betydelse för maktblocken. Detta läge torde bestå under överblickbar tid. Därigenom föreligger en ökad risk för att det nordiska området kan beröras redan i inledningskedet av en väpnad konflikt mellan maktblocken.”

Läget i Europa efter andra världskriget medförde att NATO och Warszawapakten kom att stå mot varandra utefter den järnridå som delade kontinenten.

Försvarsutgifterna i Sverige låg, relativt sett, under 1950- och 1960-talen väl i nivå med omvärldens satsningar. Försvarsbesluten fram till år 1968 slöts också i enighet mellan riksdagens demokratiska partier.

I samband med 1958 års försvarsbeslut gjordes vissa nedskärningar i den

omfattande krigsorganisationen. Men huvudinriktningen var modernisering och förnyelse. Den årliga reala ökningen av försvarsanslagen blev ett viktigt medel för att uppnå förnyelsen.

Fram till 1970-talet utgjorde de tänkta centraleuropeiska frontavsnitten den strategiskt mest betydelsefulla delen av Europa. Skandinavien var ett randområde av begränsat strategiskt intresse.

Ubåtsbaserade kärnvapen är betydligt svårare att hitta och bekämpa än de landbaserade kärnvapnen. Genom att placera interkontinentala kärnvapen på ubåtar skaffade sig först USA och sedan Sovjet en så kallad andraslagsförmåga. Detta har lett till betydande förändringar i supermakternas militära planering.

De sovjetiska strategiska robotubåtarna är baserade till ca två tredjedelar vid marinbaser på Kolahalvön. Här placerades också stora delar av den nya sovjetiska flotta som byggdes upp under främst 1960- och 1970-talen.

I händelse av konflikt eller hot om konflikt är det av mycket stor vikt för Sovjet att flottan inkl. de ubåtsbaserade kärnvapnen kan löpa ut i Nordatlanten. NATO har ett motsvarande intresse av att förhindra detta. NATO har vidare ett stort intresse av att transporter över Atlanten kan ske i skyddade former. Detta är bakgrunden till det ökade strategiska intresset för det nordatlantiska och nordeuropeiska området.

Från år 1977 placerade Sovjet ut ca 400 medeldistansmissiler av typ SS 20 riktade mot främst Västeuropa. Detta ledde NATO till att i det så kallade dubbelbeslutet år 1979 avisera en motsvarande utplacering av medeldistanskärnvapen i Västeuropa med början 1983 om inte Sovjet gick med på nedskärningar av antalet SS 20. Till följd av avtalet mellan USA och Sovjet i november 1987 skall dessa medeldistansrobotar nu avlägsnas.

Klimatet mellan stormakterna präglades under 1950-talet av det "kalla kriget". Efter den akuta situationen i samband med Kubakrisen år 1962 följde en period av ökande kontakter. Direkta rustningskontrollavtal, främst avseende interkontinentala kärnvapenbärare, träffades mellan Sovjet och USA under de första åren av 1970-talet.

Efter den sovjetiska invasionen av Afghanistan 1979 inledde NATO en målmedveten upprustning av de konventionella styrkorna i Europa. Warszawapakten hade aldrig avbrutit sin kontinuerliga upprustning av de konventionella styrkorna. Under hela 1980-talet har både NATO och Warszawapakten varje år ökat sina försvarskostnader. Detta har inneburit att kvantiteten i de styrkor som finns i vårt närområde i stort har kunnat bibehållas, samtidigt som kvaliteten har förbättrats.

Sedan den svenska relativa nedrustningen inleddes genom försvarsbeslutet år 1968 har den strategiska betydelsen av Nordeuropa markant ökat.

1984 års försvarskommittés enhälliga slutsats var:

"Det nordeuropeiska och nordatlantiska områdets ökade strategiska betydelse, motsättningarna mellan stormaktsblocken och den militärtekniska utvecklingen har sammantagna lett till att Sveriges läge blivit mer utsatt i samband med kriser och väpnade konflikter i vår omvärld. Denna utveckling har också lett till ökade påfrestningar i fred, främst i form av kränkningar av vårt territorium. Dessa tendenser berördes i 1982 års försvarsbe-

slut men har genom senare tids utveckling kommit till tydligare uttryck. Militära angrepp mot vårt land bedöms även i fortsättningen vara det största hotet mot vår nationella säkerhet.”

De antaganden om utvecklingen som låg till grund för de svenska försvarsbesluten under slutet av 1960-talet och under 1970-talet har sålunda visat sig felaktiga.

Det försvarsbeslut som socialdemokraterna genomförde med stöd av folkpartiet för knappt ett år sedan för perioden 1987–1992 avsåg täcka vissa av de uppenbara brister som föreligger.

I reservation till försvarskommittén och till 1987 års försvarsbeslut har moderata samlingspartiet redovisat de konsekvenser vi dragit av det ovan sagda och därför föreslagit större resurser till försvaret.

Utvecklingen efter försvarsbeslutet har med stor tydlighet visat på att behovet av förstärkningar nu är ännu större.

4 Hotet mot Sverige

Grunden för den svenska försvarsplaneringen är att Sverige vid ett anfall mot vårt land kommer att få en sådan förvarning att totalförsvaret hinner mobiliseras. Den tekniska utvecklingen och de pågående ubåtskränkningarna har dock visat på behovet av att även under kris och fred upprätthålla en acceptabel försvarsförmåga.

Militära hot kan ha många former. Ytterst kan de syfta till att besätta hela vårt land och påtvinga oss ett främmande politiskt, ekonomiskt och socialt system. Men de kan också vara mer begränsade, och syfta till att tvinga oss till eftergifter som är av betydelse för att underlätta den ena partens krigförklaring mot den andra. Det kan röra sig om rätten att använda delar av vårt luftrum för överflygningar. Ett speciellt hot utgör de kryssningsrobotar som kan komma att kränka vårt luftrum.

De olika sabotageförberedelser mot Sverige som identifierats utgör ytterligare exempel på militärt hot mot Sverige. Rapporterna om främmande kartläggning av svenska piloter, liksom rekognosering med lastbilar i närheten av militära anläggningar, måste tas på stort allvar.

4.1 Ubåtskränkningarna

De systematiska ubåtskränkningarna utgör det allvarligaste hotet för vår säkerhetspolitik haft att möta under efterkrigstiden.

Den parlamentariska ubåtskyddskommissionen konstaterade 1983:

”De fortsatta och upptrappade ubåtskränkningarna utgör ett hot och en utmaning mot trovärdigheten i Sveriges säkerhets- och neutralitetspolitik. Detta är allvarligt nog. Kränkningarnas omfattning, karaktär och inriktning visar emellertid att dessa och vad de representerar i form av militär planläggning och övning för olika alternativa kris- och krigsfall även måste betraktas som ett hot mot svensk säkerhet och svensk krigsavhållande förmåga.”

Kränkningarna har sedan 1982 fortsatt i ungefär oförändrad omfattning och med i stort sett samma mönster och teknik som kunde konstateras 1980-1982.

De kränkningar som kunnat nationalitetsbestämmas har hänförts till Sovjetunionen. En diplomatisk protest har också överlämnats efter ubåtskyddskommissionens rapport.

Regeringen skriver i budgetpropositionen:

”Kränkningar av vårt lands territoriella integritet har konstaterats även under 1987. Främmande undervattenskränkningar har förekommit på vårt sjöterritorium, inklusive på inre vatten.”

Reaktionen på kränkningarna har sedan 1983 utgjorts av en teknisk upprustning och utveckling av utbåtsjaktförmågan samt vissa utrikespolitiska åtgärder.

Detta har uppenbarligen inte varit tillräckligt. Regeringen verkar ännu inte ha kommit till insikt om att det främst är genom våra egna bestämda åtgärder som kränkningarna måste bringas att upphöra.

Som tidigare visats är ett skyndsamt upprättande av en andra ubåtsjaktstyrka av avgörande betydelse för trovärdigheten i våra strävanden att värna våra gränser.

5 Försvarsbeslutet som bröt samman

I sin säkerhetspolitiska rapport konstaterade 1984 års försvarskommitté, att Sveriges säkerhetspolitiska läge blivit ”mer utsatt” samtidigt som det svenska försvarets relativa styrka kontinuerligt försvagats sedan början av 1970-talet.

1980-talet har inneburit en kontinuerlig säkerhetspolitisk kris för Sverige. Med otillräckliga militära resurser har Sverige haft att hantera konsekvenserna av sitt mer utsatta säkerhetspolitiska läge.

1987 års försvarsbeslut innebar en möjlighet att vända försvarsutvecklingen och inför 1990-talet skapa en bättre balans mellan försvarspolitiska resurser och säkerhetspolitiska utmaningar. Pakten mellan socialdemokraterna och folkpartiet innebar att den möjligheten försattes.

Erfarenheten under 1960-, 1970- och 1980-talet lär oss, att det inte går att bibehålla försvarets styrka samtidigt som försvarets andel av BNP fortsätter att minska. Endast en utveckling som ger försvaret en andel av den ekonomiska utvecklingen i form av en årlig real anslagsökning skapar förutsättningar för att bevara försvarseffekten.

Enligt vår mening visar erfarenheten såväl som de studier som gjorts, att det krävs en anslagsutveckling som motsvarar en 2% årlig real anslagsökning för att kunna modernisera det svenska försvaret i ungefär samma takt som styrkorna i vår omvärld moderniseras.

Erfarenheten visar också, att försvarsplaneringen måste ges en långsiktig inriktning. Försvarsplaneringen måste kunna utgå från vissa reala ökning under en längre tidsperiod för att modernisering i takt med omvärlden skall vara möjliga.

1987 års försvarsbeslut innebar att försvarsplaneringen inriktades mot en mindre real ökning under en första femårsperiod och ingen real ökning under den därpå följande femårsperioden. En kortsiktig uppbromsning av den relativa försvagningen av det svenska försvaret kombineras med otillräckliga medel för att klara den nödvändiga moderniseringen på sikt.

Försvarsbeslutet bäddar därmed för nya försvarskriser. Det stod klart redan när det fattades av riksdagen. De inträffade händelserna har gjort att dessa kriser nu inträffar t. o. m. tidigare än vad det då fanns anledning att befara.

Detta är allvarligt för tilltron till svensk säkerhetspolitik i omvärlden. I ett mer utsatt säkerhetspolitiskt läge fattar riksdagen ett otillräckligt försvarsbeslut som det efter bara några månader står klart att man inte förmår leva upp till.

Den analys som gjordes av 1984 års försvarskommitté ledde genom 1987 års försvarsbeslut inte till att den nedåtgående utvecklingen av antalet kvalificerade förband i krigsorganisationen bröts. Utfallet visar också att viktiga delar av försvarsbeslutet inte kommer att kunna genomföras som planerat.

Under 1970-talet har moderniseringsgraden i det svenska försvaret påtagligt avtagit. Från att 1972 ha satsat ca 3,4% av BNP på vårt försvar är motsvarande andel nu ca 2,7%. Under den borgerliga regeringstiden låg försvarsutgifternas andel av BNP stilla på 3,1%.

Effekterna av de relativt sett minskade anslagen framgår av nedanstående tabell.

Tabell

	1972	1988	Förändr
Moderna infanteribrigader (1)	20	10	- 10
Norrlandsbrigader	4	5	+ 1
Pansarbrigader (2)	6	5	- 1
Mekaniserad brigad	0	1	+ 1
Jagare/fregatter	20	0	- 20
Kustkorvetter		2	+ 2
Torped/robot/patrollbåtar	34	32	- 2
Ubåtar	21	12	- 9
Minröjningsflottiljer	14	8	- 6
Kustartilleribataljoner	34	30	- 4
Jaktdivisioner	23	11	- 12
Attackdivisioner (3)	10	5,5	- 4,5
Spaningsdivisioner	10	6	- 4

(1) Till detta kommer 8 äldre brigader som inte kunnat moderniseras tillräckligt

(2) Inkl. pansarbrigad Gotland

(3) Avser medeltung attack

Av 30 brigader i armén har endast 20 kunnat moderniseras. Våra flygdivisioner har mer än halverats till antalet. De marina förbanden har reducerats i motsvarande mån.

Efter det socialdemokratiska regeringsövertagandet år 1982 gjordes omedelbara nedskärningar i försvarets ekonomiska ramar. Detta innebar ett brott mot det löfte som gavs i 1982 års regeringsdeklaration om att 1982 års försvarsbeslut skulle ligga fast. Innehållet i beslutet återställdes emellertid

nödortfigt genom 1984 års fyrpartiöverenskommelse.

Den anda av samförstånd som detta medförde och 1984 års försvarskommittés enhälliga bedömning av att vårt område ökat i strategisk betydelse, syntes bädda för en ny bred överenskommelse år 1987.

Alla tycktes inse att vi stod inför nödvändiga beslut om en långsiktig utveckling av vårt försvar – beslut med konsekvenser långt in i nästa sekel. I ett läge där vårt land mer kommit i fokus för stormakternas strategiska intressen, och där vi dessutom utsätts för systematiska fredstida kränkningar av vårt territorium, syntes det nödvändigt att bryta med den ovan beskrivna nedåtgående utvecklingen av försvarsförmågan.

Genom att i en redan otillräcklig ekonomisk ram bl. a. pressa in en förhållandevis tung satsning på en svensk jaktrobotutveckling i två steg trängde man ut angelägna projekt, som av den militära ledningen bedömts som nödvändiga också i den snäva ekonomiska ram som uppörelsen mellan folkpartiet och socialdemokraterna hamnade på.

Robotutvecklingsprojekten är givetvis intressanta för viss svensk industri. De är också säkerhetspolitiskt värdefulla för en oberoende svensk linje. De motsvarar däremot inte den prioritering av hur knappa ekonomiska resurser bör användas, som gjorts från militärledningens sida.

Med 1987 års försvarsbeslut bröts inte trenden från 1968 och 1972 innebärande att gapet mellan de svenska satsningarna på försvar och omvärldens motsvarande satsningar ökar. Nu visar det sig dessutom att försvarsbeslutet i viktiga hänseenden inte kan förverkligas.

ÖB skriver angående försvarsbeslutet i programplanen från juni 1987:

”Fullständig följsamhet gentemot försvarsbeslutet är inte möjlig av ekonomiska skäl. Sammantaget skulle en planering helt i överensstämmelse med statsmakternas intentioner medföra kostnader som betydligt överstiger tilldelade ramar ---” Han konstaterar dessutom ”att den materiella förnyelsen av marinen sker i långsammare takt än vad försvarskommittén förutsatt.”

Intrycket av ett sonderfallande försvarsbeslut blir än tydligare genom ÖB:s anslagsframställning inför årets budget.

ÖB skriver där, att ”det ekonomiska utfallet har nåtts till priset av kraftiga ingrepp i den planerade verksamheten ---”.

ÖB beskriver på detta sätt de operativa konsekvenserna av dessa nedskärningar: ”Vid ett angrepp på vårt land riskerar vi i ökad utsträckning att komma i efterhand och få svårigheter att genomföra en kontrollerad och ut hållig försvarsoperation. Den omedelbara krigsdugligheten nedgår ytterligare hos en stor del av organisationen.”

Inom det militära försvaret är fortfarande den bristande förmågan till ubåtsbekämpning så uppenbar att allmänhetens tilltro till totalförsvarets förmåga att lösa sina uppgifter hotar att minska. Men även andra områden, som t. ex. planeringen för hälso- och sjukvården i krig, luftförsvaret, splitterskydd åt arméns frontsoldater och skyddsrumsförsörjning inom utsatta orter, visar fortfarande allvarliga brister.

Redan försvarskommittén och senare riksdagen var vid beslutet medvetna om att kostnaderna för den verksamhet som föreslagits i ÖB:s perspektiv-

plan inför kommitténs arbete ökat betydligt.

Kostnaderna för förbandsverksamheten hade visat sig vara högre och dessutom hade ÖB redovisat allvarliga svagheter i krigsorganisationens samlade effekt. Kommittén beslöt därför enhälligt att redan från periodens början prioritera förbättringar av arméns utbildningssystem, höjning av utbildningsnivån och en eliminering av brister i förbandens samträning.

Kommittén ansåg att utvecklingen givit anledning att prioritera luftförsvaret. Den underströk vikten av att förse befintliga och kommande flygsystem med moderna vapen och elektroniska hjälpmedel, förbättrad stridsledning och utökad baskapacitet.

Vad gäller de marina stridskrafterna pekade försvarskommittén utöver ytterligare tekniska förbättringar inom ubåtsskyddsverksamheten särskilt på att anskaffningen av ubåt 90 borde tidigareläggas. Tunga kustrobotförband och mineringar borde ges hög prioritet.

De i den reviderade programplanen från ÖB i juni angivna kostnadsökningarna har inte fullt ut kompenenserats i försvarsbeslutet.

Löneutvecklingen har exempelvis inte hållit sig inom vad som kompenseras av det nya priskompensationssystemet. Lönekostnaderna kan beräknas bli ca 150 milj. kr. högre per år under perioden än vad som förutsatts i beslutet.

Kostnader för arbetsvårdsfall har lagts in utan rampåslag. Frivilligförmåner och värnpliktsförmåner har överstigit allmänt prisindex.

För respektive område ges nedan exempel på hur utvecklingen efter försvarsbeslutet inneburit att planerade åtgärder inte kunnat genomföras. Neds kärningen av repetitionsutbildningen fortsätter och viktig materielanskaffning försenas eller skjuts upp.

6 Vissa gemensamma utgångspunkter för totalförsvaret

I försvarsbeslutet redovisas de förslag till gemensamma utgångspunkter för totalförsvarets planering som, enligt vår mening, är uttryck för en alltför förenklad syn på möjliga framtida krisers och krigs karaktär. Avsikten har varit att med utgångspunkt främst i en revidering av de planeringsantaganden som gällt för försörjningsberedskapen nå fram till antaganden om kriser och krigs varaktighet som kunde styra planeringen för försvaret i dess helhet.

I försvarskommitténs majoritetsbetänkande talades om ett "förkrigsskede" gå upp till ett år, följt av ett "akut krigsskede" mellan maktblocken på "några månader" och därefter ett återhämtningsskede som kan påverka främst utrikeshandeln under "något år". Moderata samlingspartiet godtog inte denna schematisering. Vi ansåg inte att den kunde läggas till grund för totalförsvarets långsiktiga planering.

En storkonflikt mellan de bägge maktblocken kan komma att bli en världsbrand av en intensitet och varaktighet som går långt utöver vad denna modell antyder. Om den nu rådande tendensen bort från användning av

kärnvapen står sig, finns det anledning att räkna med ett utdraget kris- och krigsskede som består av serier av mer eller mindre omfattande konventionella krigsoperationer i stora delar av världen.

Även om var och en av dessa operationer kanske får en begränsad varaktighet på "några månader" och även om kanske en eller två av dessa inefattar vårt strategiska område, kommer den totala konflikten och världsbranden med stor sannolikhet att sträcka sig över en betydligt längre tidsrymd. Detta påverkar kraven på vår försörjningsberedskap liksom på förmågan till uthålliga beredskapshöjningar och fungerande krishantering i det militära försvaret.

Det nordeuropeiska och nordatlantiska området kommer omedelbart att bli berört i en världsbrand som denna. Trots detta finns det möjligheter att förhindra att vårt land dras in i direkt krig. Vi har då sannolikt att inrikta oss på en längre period av krav såväl på mycket hög militär insatsberedskap som på begränsningar i utrikeshandeln med vissa varor.

Mot denna bakgrund fann vi, att kommitténs förslag till gemensamma grunder för totalförsvarets planering i denna del icke kunde godtas.

Enligt vår mening bör denna fråga prövas på nytt. En sådan prövning skulle kunna anstå till 1992 års försvarsbeslut, men bör lämpligen göras dessförinnan. Frågan borde kunna prövas på nytt i anslutning till det extra försvarsbeslut 1989 som kommer att bli nödvändigt.

Vi förordar därför, att en expertgrupp med företrädare för berörda myndigheter snarast får till uppgift att pröva dessa frågor. På grundval av denna prövning bör förslag läggas fram till justeringar av de insatser på försörjningsberedskapen som lades fast i försvarsbeslutet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Totalförsvarets militära del

Den operativa planeringen innebär att försvaret skall möta en fiende i mobiliserat, eller i huvudsak mobiliserat, skick. En förvarning skall ha erhållits. Angreppet som riktas mot Sverige bedöms vara av konventionell art.

Attack- och jaktflyg samt marinens ubåtar och ytattackfartyg skall kunna möta en angripare på hans väg över haven resp. bakom hans linjer.

I skärgårdsområdena finns både fast och rörligt, tungt och lätt kustartilleri. Viktiga inpasseringar är minerade, och möjlighet finns att lägga ut minor. Om en angripare får fotfäste i slättområdena i Syd- eller Mellansverige skall han mötas av arméns kvalificerade pansarbrigader. För att kunna möta ett angrepp varifrån det än kommer finns vidare lättroliga moderna infanteribrigader. För den speciella norrländska terrängen finns specialutrustade Norrlandsbrigader, med en utvecklad förmåga till skyddad förflyttning i väglöst område. För att garantera det territoriella försvaret finns äldre infanteribrigader och lokalförsvaret.

7.1 Repetitionsutbildningarna

Mot. 1987/88
Fö207

Enighet råder om att den allmänna värnplikten har en avgörande betydelse för försvarets trovärdighet både utåt och inåt. Den gör det möjligt att organisera och utbilda ett stort antal krigsförband så att hela vårt land kan försvaras.

Det svenska systemet med en i fredstid i huvudsak hempermitterad värnplikts- och reservpersonal kombinerat med förrädsställd förbandsutrustning och avsedd decentraliserad och snabbt genomförd mobilisering har under flera år undergrävt. Flera allvarliga svagheter i systemet påtalas nu med stor skärpa, inte minst från de militärt ansvariga.

Att ett förband är krigsdugligt omedelbart under och efter mobilisering är ett uttalat krav från statsmakterna. Detta bestäms av att all utrustning för förbandet verkligen finns tillgänglig och är i sådant skick att den omedelbart kan användas, och att all personal snabbt infinner sig. Personalen måste ha sådan aktuell utbildning med förutsedd organisation och utrustning att krigsuppgifter omedelbart kan lösas.

Detta är inte fallet med ett oroväckande stort antal förband i dag. Brister finns vad gäller utrustning i förråd – ibland till och med så allvarliga brister att tung vapenutrustning, ammunition och fordon inte finns tillgängliga. Brister finns också vad gäller personal, såväl antalsmässigt som i fråga om viss nyckelpersonal.

En avgörande orsak till dessa svagheter är att utbildning och övning vid krigsförbanden under flera år ställts in.

En förutsättning för att den svenska krigsorganisationen skall kunna genomföra sina uppgifter vid mobilisering är att krigsförbanden regelmässigt inkallas och repetitionsövas. Hela vårt system förutsätter och bygger på att så har skett.

Vid särskilda övningar för befäl vid mobiliseringsövningar och repetitionsövningar upptäcks brister och svagheter både vad gäller utrustning och personal. Dessa brister och svagheter kan då åtgärdas. Om således denna övningsverksamhet åsidosätts sjunker förbandens kvalitet, och detta så småningom i accelererande grad.

Detta är en verklig och mätbar effekt som har drabbat stora delar av främst arméns krigsorganisation de senaste åren. Sådana kraftiga kvalitetsminskningar kan inte undgå att få också säkerhetspolitiska återverkningar.

Trots att det inför försvarsbeslutet rådde enighet om att en fortsatt eftersläpning i repetitionsutbildning inte kunde accepteras föreslår försvarsministern i budgetpropositionen inte de ytterligare ekonomiska medel som visat sig nödvändiga för att uppnå detta mål:

”Det visar sig dock samtidigt att förutsättningarna för att genomföra 1987 års försvarsbeslut har förändrats. För att behålla en rimlig balans mellan verksamhet och resurstilldelning är det nödvändigt att bl. a. genomföra kraftiga reduktioner i repetitionsutbildningen vid armén och i mindre omfattning vid marinen.”

Samtidigt anför försvarsministern i propositionen att ”Inställda krigsförbandsövningar får emellertid långtgående konsekvenser. Ett krigsförband

som inte övas och samtränas med andra förband får en lägre kvalitet. Häre kan sägas ligga ett ökat försvarspolitiskt risktagande.”

Moderata samlingspartiet kan instämma i denna bedömning. I motsats till regeringen är vi dock inte beredda att acceptera detta.

Övningsverksamheten måste därför – oavsett utfallet av överbefälhavarens kommande förslag om arméns framtida organisation – nu återgå till en volym som säkerställer krigsorganisationens kvalitet vid mobilisering.

Vi förordar därför, att utöver av regeringen föreslagna ramar ca 195 milj. kr. tillförs kostnaderna för repetitionsutbildning. Detta är det belopp ÖB angett för väsentliga förbättringar av den omedelbara krigsdugligheten.

7.2 Armén

Inför diskussionen om den försvarsmaktsutredning som skall presenteras år 1988 är det av vikt att slå fast att det antal kvalificerade förband som i dag ingår i arméns krigsorganisation utgör ett minimum av vad som krävs för att uppnå de säkerhetspolitiska ambitionerna.

De konsekvenser av en framskrivning av nuvarande ekonomiska ramar, som chefen för armén presenterat, innebär att principen om ett försvar av hela landet måste ifrågasättas. Ytterligare reduktion av kvalificerade brigader kan inte accepteras.

7.2.1 Arméns utrustning

På 1990-talet krävs en modernisering av pansar- och infanteribrigaderna. Planeringen bör redan nu inriktas på anskaffning av en ny stridsvagn till de fyra pansarbrigaderna och en fortsatt mekanisering av infanteribrigaderna.

I försvarsbeslutet förordades att behovet av förbättring av luftvärnets kapacitet bl. a. genom tillförande av luftvärn med medellång räckvidd, skyndsamt översyn av planeringen beträffande robot 70 med mörkerkapacitet och av det så kallade bataljonsluftvärnet skulle tillgodoses tidigt i perioden.

Andra högt prioriterade förbättringar är splitterskydd inom ramen för ökad mekanisering.

Inte ens de högst prioriterade satsningarna på återtagande av försummad repetitionsutbildning kan åstadkommas med de i försvarsbeslutet angivna ramarna. Pengarna räcker inte till de förbättringar i arméns utbildningssystem som enligt beslutet skall ske. Även högt prioriterade materielbeställningar, som t. ex. medelräckviddigt luftvärn och Hawkbataljoner, förskjuts minst tre år framåt i tiden med ytterligare fördyringar och osäkerhet som följd.

Det moderata alternativet till riksdagsmajoritetens försvarsbeslut innebar att antalet helikoptrar under perioden skulle kunna fördubblas. Därigenom skulle ytterligare två kompanier med medeltunga transporthelikoptrar kunna sättas upp.

Inför beslutet om arméns framtida utveckling, som skall fattas 1989, måste underlag tas fram och ställning tas till de problem som nu föreligger beträffande arméns behov av olika typer av ammunition för de vapensystem

som införts eller skall införas i arméns krigsorganisation. Freds- och krigsbehov av ammunition måste enligt vår mening säkerställas på en avsevärt högre nivå än vad som gäller i år.

Det är av stor betydelse att tillräckliga medel avsätts för att klara nödvändig utbildning av arméns förband liksom att lösa de personalproblem som armén brottas med. För detta ändamål avsätter vi 40 milj. kr. utöver propositionens förslag. Samtidigt är våra s. k. reduceringar 20 milj. kr. lägre än propositionens förslag. Dess medel ökar möjligheterna att genomföra arméns målsättning beträffande utbildning och övningsverksamhet.

Tillsammans med under annat avsnitt gjort yrkande om 200 milj. kr. ytterligare för repetitionsutbildning har utbildningsverksamheten getts icke tillräckligt men ändå väsentligt tillskott.

Förstärkningar till luftvärnet bör ges med 30 milj. kr.

7.3 Flygstridskrafter

Den ökade hotbilden mot Sverige ställer nya och större krav på luftförsvaret. Det gäller exempelvis försvar mot kryssningsrobotar. Det svenska luftförsvarets relativa styrka har minskat mer än den samlade relativa försvagningen av det svenska försvaret gentemot omvärlden.

Det är av största betydelse att våra piloter även i framtiden kan ges en bra och säker utbildning. Härtill fordras en tvåsitsig (lärare/elev) version av JAS 39 Gripen.

För flygvapnet i försvarsbeslutet anslagna medel räcker inte till en beställning av en skolverversion av JAS 39 Gripen. Ett köp av utländskt flygplan för grundläggande taktisk utbildning som komplettering till en livstidsförlängning av SK 60, och satsningar på simulatorer ställer ändå Sverige utan planering för ersättning av SK 60 när denna måste utgå ur organisationen. Dessutom innebär ett avstående från skolverversionen av JAS starkt minskade exportmöjligheter och därmed fördyring av framtida svenska beställningar. För att möjliggöra adekvat träning och utbildning, liksom export, måste en skolverversion av JA 37 skyndsamt framtas.

Riksdagsmajoriteten avvisade våren 1987 det förslag om uppsättande av ytterligare en division JA 37 Viggen som framfördes i den moderata motionen. Det finns ingenting som förändrat vår bedömning av behovet av ytterligare en sådan division. Vi föreslår därför att 175 milj. kr. anvisas för detta ändamål.

Med tanke på den synnerliga vikt som en förstärkning av luftförsvaret har bör i andra hand en division J 35 Draken omedelbart livstidsförlängas och organiseras. Detta ersätter inte den föreslagna JA 37-divisionen vad avser kvalitet eller prestanda, utan skulle utgöra ett extra stöd av luftförsvaret under 1990-talet. Även om det ankommer på ÖB att fatta beslut om den operativa användningen av en sådan division torde en säkerhetspolitisk bedömning peka mot en placering som stärker den södra luftförvarssektorn. Denna svarar för skyddet av södra och västra Sverige. Detta skulle markera en svensk fredstida närvaro i Östersjöområdet och förstärka krigsorganisationen.

Televapensystem blir av allt större betydelse för effekten hos moderna vapensystem. Mot denna bakgrund är det allvarligt att anskaffning och utveckling av televapen och spaningssystem kommer att inriktas på det sätt som föreslås i propositionen. Dess förslag inrymmer t. ex. ej de i flera sammanhang högt prioriterade telestörssystemen. Anskaffningen av televapen till JAS-systemet kommer dessutom att ligga väsentligt under vad som förutsettes i JAS-beslutet år 1982.

Vi anser det mycket angeläget, att resurser satsas på att utveckla den svenska försvarsindustriella basen främst vad gäller televapen samt spanings- och stridsledningssystem.

Televapenplaneringen i det svenska försvaret är icke tillfredsställande. Det har klart framgått av den kartläggning som gjorts inom ramen för försvarskommitténs arbete.

Propositionens inriktning innebär dess värre att betydelsefulla nysatser på televapenområdet antingen utgår helt eller begränsas i förhållande till tidigare planer. Det gäller främst operativt mycket betydelsefulla markbaserade televapensystem av en art som icke kan importeras samt olika televapensystem till JAS 39 Gripen.

Detta medför, att det kan komma att bli svårt att upprätthålla den nödvändiga inhemska kompetensen på dessa, för framtida försvarssystemens möjligheter, alldeles avgörande områden. Till skillnad från nästan varje annat område finns här starka begränsningar av möjligheterna till import i förning med ett starkt intresse av att upprätthålla en "svensk profil".

Under de närmaste åren måste det beslutas huruvida arbetet med den s. k. flygande radarn (PS 890) skall inriktas mot en flygande radarantenn, där data måste länkas till markstationer, eller en flygande radarstation med viss egen kapacitet för övervakning, alarmering och stridsledning. Det senare alternativet kräver ett större och dyrare flygplan, t. ex. Saab-Scania SF 340. Vi förordar att utvecklingen inriktas mot det senare alternativet.

Vi avsätter till vissa motmedel m. m. 20 milj. kr. utöver propositionens förslag.

7.4 Marina stridskrafter och ubåtsskydd

Icke förutsedda prisökningar har efter försvarsbeslutet redovisats i vissa system. Så har t. ex. Ubåt 90 fördyrats i sådan grad att den högt prioriterade tidigareläggningen inte kan genomföras. Detta ökar de redan allvarliga följderna för Karlskronavarvet av försvarsbeslutet i fråga om kapacitetsupphållande och sysselsättning. De av moderata samlingspartiet föreslagna två kustkorvetterna och ytterligare en ubåt under tioårsperioden kan lösa dessa problem.

Ubåtskränkningarna har behandlats ovan som ett mycket allvarligt hot mot Sverige. Att materiellt och personellt förstärka förmågan att bekämpa kränkande ubåtar är för marinen den viktigaste omedelbara uppgiften.

Uppsättandet av en andra ubåtsskyddsstyrka, bl. a. genom att beställa ytterligare två kustkorvetter av s. k. Göteborgsklass, har, efter det att vi först föreslagit detta, snarare ökat i angelägenhet.

Om riksdagen avslår kravet på ytterligare beställningar av kustkorvetter bör regeringen bemyndigas att beställa ytterligare en minsvepare av Landsorts-klass för att möjliggöra ett snabbt tillskott till flottan. Därigenom kan också Karlskronavarvets viktiga kapacitet gällande plastkonstruktionen bibehållas.

Angelägenheten av att beställa ytterligare en ubåt typ Ubåt 90 eller att snarast ta fram ett provfartyg för ett nytt ytattackfartyg kvarstår.

Ett provfartyg bör beställas så snart tekniskt underlag föreligger.

Det är av stor vikt att uppsättandet av de planerade amfibiebataljonerna inom kustartilleriet kan ske enligt gjord planering. Utrymme måste också finnas för dels modernisering av lätta kustbatterier, dels förnyelse av de viktiga tunga batterier som eftersattes i samband med den dramatiska nedskärningen av antalet kanonbatterier, typ 12/70.

7.5 Fredsorganisationen

Värnplikten

Den allmänna värnplikten utgör ett av fundamenten i neutralitetspolitiken. Meningsfull och effektiv utbildning, acceptabla ekonomiska och sociala förhållanden under tjänstgöring och en förlängning av värnplikten i tiden så att den så litet som möjligt stör den civila gärningen, skapar fortsatt folklig förankring kring värnpliktsystemet.

Sambandet mellan freds- och krigsorganisation

Kopplingen mellan freds- och krigsorganisationen bör generellt stärkas, främst inom armén. Detta ökar beredskapen och överensstämmer med de delvis nya operativa planeringsförutsättningar, om att kunna möta en fiende innan full egen mobilisering skett, som antagits. Fredsorganisationen skall vara ett resultat av krigsorganisationens krav, och inte utformas med systerpolitiska eller regionalpolitiska hänsyn. I väntan på den pågående utredningen inför det extra försvarsbeslut som måste fattas 1989 avstår vi från yrkanden på denna punkt.

Anställd personal

Ett stort problem utgör förhållandena för den fast anställda personalen. Den framträdande plats i försvarskommitténs betänkande som personalfrågorna fått vittna om en allmän insikt om problemen. Tidvis har personalavgångarna inom nyckelkategorier som piloter, teknisk personal och truppbefäl varit av sådan omfattning att akuta krissituationer uppstått.

Försvarets arbetsformer skiljer sig även i fredstid från det civila samhällets. Detta ställer krav på decentralisering av personalansvar och befogenheter till försvarsgrenschefer och lägre chefer.

Möjligheten att behålla och kunna rekrytera dugliga medarbetare till försvaret avgörs inte endast av de lönemässiga förhållandena. Trivsel och motivation hänger till stor del samman med möjligheterna att bedriva menings-

full utbildning av de värnpliktiga, övningsmaterielens beskaffenhet liksom gångtider till sjöss och flygtider. De minskade anslag till det militära försvaret som behandlats ovan har även lett till att dessa dagliga förhållanden blivit sämre.

Knappa resurser har i första hand kanaliserats till krigsorganisationen. Våra förslag om ramförstärkningar, liksom konkreta förslag om att höja anslagen till arméns utbildning kommer därigenom inte bara att ha säkerhetspolitiska och beredskapsmässiga effekter, utan även personalpolitiska.

Ett moment i yrkesofficerskarriären som skapar bostadsproblem och problem att finna sysselsättning för maken är de återkommande flyttningarna. Problemen är inte specifika för försvarsmakten. I andra motioner har vi anvisat åtgärder för att genom bl. a. lägre skattetryck och avreglering komma till rätta med dessa problem.

I avvaktan på att dessa åtgärder genomförs borde ett kommunalt intresse för att lösa försvarspersonalens bostadsproblem och sysselsättningen för medföljande maken ge en ökad trovärdighet åt kommunernas vilja att värna lokaliseringen av försvarsanläggningarna.

För att den nu gällande befälsordningen skall kunna vidareutvecklas, vilket bland annat försvarskommittén understrukit vikten av, bör en utvärdering nu ske av denna.

7.6 Försvarsindustri

Den svenska försvarsindustrin lämnar ett viktigt bidrag till totalförsvaret och till den säkerhetspolitiska trovärdigheten.

Som framhålls i propositionen och som riksdagen slagit fast i samband med försvarsbeslutet är det en betydande säkerhetspolitisk tillgång att ha en inhemsk kapacitet att utveckla, tillverka och underhålla försvarsmateriel. Denna förmåga bör också så långt möjligt bevaras. En förutsättning för försvarsindustrins förmåga och möjligheten att bevara väsentliga delar av sin kompetens, kapacitet och konkurrensförmåga är möjligheten till export.

Det ökande beroendet av kvalificerad teknik nödvändiggör försvarsindustriellt samarbete med omvärlden. Såvitt möjligt bör dock en högteknologisk svensk försvarsmaterielproduktion bibehållas. Detta kräver en noggrann analys av vilka vapensystem som det är av störst vikt att Sverige så långt möjligt utvecklar och producerar inom landet. En egenutvecklad produktion får dock inte leda till sådana kostnader att planerade kvantitativa tillskott, exempelvis av robotar till flyget eller marinen, omöjliggörs.

Uteblivna beställningar från det svenska försvaret i kombination med exportrestriktioner kan ge allvarliga svackor i kompetensutnyttjande i försvarsindustrin.

Speciellt allvarligt är läget för Karlskronavarvet. Här måste speciella åtgärder vidtas för att bevara varvets kapacitet när det gäller nyproduktion och reparation.

Grunder och inriktning

1987 års försvarsbeslut innebar att anslagen till det civila totalförsvaret minskade, dels genom en hårdare prioritering och delvis annan inriktning av skyddsrumbygget, dels genom förändrade ambitioner inom det ekonomiska försvaret.

Försvarsbeslutets inriktning vad gäller skyddsrumbygget är enligt vår mening i huvudsak välavvägd. Skyddsrumbygget inom de prioriterade orterna och områdena får emellertid inte eftersättas och vi anförde i samband med försvarsbeslutet att, sedan översyn av de regionala mål- och riskanalyserna genomförts, en ny prövning av medelstilleddning skulle kunna ske. Redan nu kan konstateras att de ekonomiska resurserna är otillräckliga om försvarsbeslutets intentioner i fråga om skyddsrumbygget skall kunna genomföras. Ytterligare medel bör därför på sikt tillföras.

Räddningsverkets uppgifter

I propositionen påpekas att räddningsverket givit lägre prioritet åt civilförsvarets övningsverksamhet än vad som förutsattes i försvarsbeslutet.

Liksom försvarsministern anser vi att hela organisationen för räddningstjänsten i krig skall kunna verka direkt efter en mobilisering. Räddningstjänstens ledningsorgan och insatsstyrkor måste kunna träda i funktion redan i ett förbekämpningsskede, som kan komma att påbörjas redan efter mycket kort förvarning.

Därför bör övning av organisation och enheter återkomma oftare än vad nu är fallet. Detta bör kunna ske utan att den sammanlagda övnings-tiden förändras.

Räddningsverkets uppgifter för att öka beredskapen vid kemikalieolyckor påtalas i propositionen. Den förebyggande verksamheten är enligt vår mening av stor betydelse. Trots ett flerårigt arbete är beredskapen vid transporter med farligt gods ännu ej tillfredsställande. Frågor om utbildning av förare, kontroll av godset och anvisning av vägar för särskilt farligt gods måste snarast få en lösning.

Länsstyrelsernas uppgifter

I samband med att ledningen för civilförsvaret övergått till kommunerna krävs en omfattande informations- och övningsverksamhet för de olika lokala ledningsorganen. Länsstyrelserna har här en synnerligen viktig uppgift. Den reducering av länsstyrelsernas personal på försvarsenheterna som har ägt rum under senare år har medfört att farhågor uttryckts vad gäller möjligheterna att lösa viktiga uppgifter i såväl freds- som krigsräddningstjänsten. Länsstyrelsernas försvarsenheter bör enligt vår mening inte bli föremål för ytterligare besparingsåtgärder.

8.1 Utnyttja det civila samhällets möjligheter

Mot. 1987/88
Fö207

Som tidigare anförts har det starka sambandet mellan det civila samhället och totalförsvaret betonats. Det militära försvaret byggt på allmän värnplikt och en stor andel inhemsk materiel utgör den viktigaste komponenten i säkerhetspolitiken.

Värnpliktssystemet är nödvändigt för ett försvar av hela nationen. Värnplikten är, liksom civilförsvarsplikt och andra pliktlagar, också ett sätt att utnyttja det civila samhällets kompetens i försvarsansträngningarna. Reservofficerssystemet och frivilligorganisationerna är andra exempel på försvarets starka folkliga förankring. Den allmänna försvarsviljan blir därmed av största betydelse för totalförsvarets förmåga att utföra sina uppgifter.

Av betydelse för försvarsviljan i krig är det förtroende befolkningen har för försvarets förmåga att lösa sina uppgifter under fred och kris, liksom utrikespolitikens fasthet. En tillräcklig försörjningsberedskap och vetskapen om att skyddsåtgärder för civilbefolkningen vidtagits påverkar också den samlade försvarsviljan, och därmed försvarsförmågan.

Det har ställt sig naturligt att i ökad utsträckning utnyttja det civila samhällets kompetens när det gäller informationshantering, organisationsutveckling och rationalisering inom försvarsmakten. Att exempelvis upprätthålla ett försvarsspecifikt rationaliseringsinstitut torde därmed inte ha något berättigande.

Sårbarheten i samhället har, bl. a. på grund av datateknologins utbredning, ökat. Detta ställer krav på försvarsmässiga hänsyn i planering, myndighetsutövning och verksamhet. Den oaktsamhet och oskicklighet som framkommit inom viktiga samhällsorgan i samband med de gångna årens extraordinära händelser borde leda till eftertanke och snabba åtgärder för att snabbt avhjälpa de brister som ådagalagts.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hotet mot Sverige,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen skall föranstalta om prövning av grunderna avseende försörjningsberedskapen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om reducering av arméns brigader,
4. att riksdagen till Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 7 270 000 000 kr. med anledning av vad som i motionen anförts om repetitionsutbildning m. m.,
5. att riksdagen till Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet för budgetåret 1988/89 anslår ett förslagsanslag av 2 240 000 000 kr. med anledning av vad som i motionen anförts om repetitionsutbildningen.

6. att riksdagen till Arméförband: Anskaffning av materiel för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag om 2 175 000 000 kr. med anledning av vad i motionen anförts om luftvärnet,

7. att riksdagen bemyndigar regeringen, i enlighet med vad som i motionen anförts, att beställa en division JA 37 Vigen,

8. att riksdagen till Flygvapenförband: Anskaffning av materiel för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 5 436 000 000 kr.,

9. att riksdagen bemyndigar regeringen, i enlighet med vad som i motionen anförts, att beställa tvåsitsig JAS 39 Gripen som skol-flygplan,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om upprättande av en andra ubåtsskyddsstyrka,

11. att riksdagen bemyndigar regeringen, i enlighet med vad i motionen anförts, att beställa två korvetter av Göteborgsklassen,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utvärdering av befälsordningen,

13. att riksdagen till Marinförband: Anskaffning av materiel för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 1 863 000 000 kr. med anledning av vad i motionen sagts om anskaffning av korvetter och ubåtsskydd,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försvarsindustrins situation,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande transport av farligt gods,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av försvarets rationaliseringsinstitut,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samhällets sårbarhet.

Stockholm den 26 januari 1988

Carl Bildt (m)

Lars Tobisson (m)

Anders Björck (m)

Nils Carlshamre (m)

Rolf Dahlberg (m)

Bo Lundgren (m)

Arne Andersson (m)

i Ljung

Ingegerd Troedsson (m)

Ingrid Sundberg (m)

Rolf Clarkson (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)

Sonja Rembo (m)

Per-Olof Strindberg (m)

1	Sammanfattning	1
2	Försvar av frihet och oberoende	1
3	Säkerhetspolitiska utgångspunkter	2
4	Hotet mot Sverige	4
4.1	Ubåtskränkningarna	4
5	Försvarsbeslutet som bröt samman	5
6	Vissa gemensamma utgångspunkter för totalförsvaret	8
7	Totalförsvarets militära del	9
7.1	Repetitionsutbildningarna	10
7.2	Armén	11
7.2.1	Arméns utrustning	11
7.3	Flygstridskrafter	12
7.4	Marina stridskrafter och ubåtsskydd	13
7.5	Fredsorganisationen	14
7.6	Försvarsindustri	15
8	Totalförsvarets civila del	16
8.1	Utnyttja det civila samhällets möjligheter	17
9	Hemställan	17

